

MYYJÄKESKEINEN VÄHITTÄISMARKKINAMALLI

Älyverkkotyöryhmä

15. Maaliskuuta, 2018

VASTUUVAPAUSLAUSEKE

Pöyry Management Consulting Oy ("Pöyry") pidättää kaikki oikeudet tähän raporttiin. Raportti on luottamuksellinen ja laadittu yksinomaan Asiakkaan käyttöön. Raportin käyttö muiden kuin Asiakkaan toimesta ja muuhun kuin Asiakkaan ja Pöyryn välisessä sopimuksessa tarkoitettuun tarkoitukseen on sallittu ainoastaan Pöyryn etukäteen antaman kirjallisen suostumuksen perusteella. Raportti on laadittu noudattaen Pöyryn ja Asiakkaan välisen sopimuksen ehtoja. Pöyryn tähän raporttiin liittyvä tai siihen perustuva vastuu määräytyy yksinomaan kyseisten sopimusehtojen mukaisesti.

Raportin sisältämät tulkinnat ja johtopäätökset perustuvat osittain Pöyryn kolmansilta osapuolilta tai ulkopuolisista lähteistä saamiin tietoihin. Pöyry ei ole tarkistanut minkään kolmansilta osapuolilta tai ulkopuolisista lähteistä saadun ja raportin laatimiseen käytetyn tiedon oikeellisuutta tai täydellisyyttä, koska se ei ole kuulunut Pöyryn toimeksiannon laajuuteen. Pöyry ei anna raportin perusteella tai siihen liittyen mitään vakuutusta (nimenomaista tai konkludenttista) eikä vastaa sen sisältämien tietojen ja arvioiden oikeellisuudesta.

Pöyry ei vastaa kolmannelle osapuolelle tämän raportin käyttämisen tai siihen luottamisen perusteella aiheutuneesta haitasta taikka mistään välittömästä tai välillisestä vahingosta.

Copyright © Pöyry Management Consulting Oy

Kaikki oikeudet pidätetään Tätä asiakirjaa tai osaa siitä ei saa kopioida tai jäljentää missään muodossa ilman Pöyry Management Consulting Oy:n antamaa kirjallista lupaa.

SISÄLLYSLUETTELO

-
- Johdanto
 - Vähittäismarkkinamallien tarkastelu
 - Sopimusrakenne
 - Laskutusmalli
 - Asiakasrajapinnan toiminnot
 - Toimitusvelvollisuus
 - Yhteenveto
-

JOHDANTO

SELVITYKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Tavoitteena on tunnistaa keskeiset muutokset ja ratkaistavat asiat, jotka myyjäkeskeiseen toimintamalliin siirtyminen aiheuttaisi Suomessa.

- Pohjoismaisten energia-alan regulaattoreiden yhteistyöelin NordREG käynnisti harmonisointityön yhteispohjoismaisen sähkön vähittäismarkkinan muodostamiseksi jo viime vuosikymmenelle. Harmonisoinnin tavoitteeksi asetettiin myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli. Mallin kansallinen toimeenpano on edennyt hitaasti ja eri tahtiin eri Pohjoismaissa.
- Pöyry laati syksyllä 2017 selvityksen Pohjoismaiden vähittäismarkkinamallien nykytilasta ja kehitysnäkymistä. Siinä vertailtiin vähittäismarkkinoiden keskeisiä prosesseja ja toimintoja sekä uusiin palveluihin liittyviä toimintamalleja.
 - Tanskassa on käytössä myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli
 - Ruotsissa Energimarknadsinspektionen (Ei) julkaisi kesäkuussa 2017 ehdotuksen lakimuutoksista myyjäkeskeisen vähittäismarkkinamallin käyttöönottamiseksi.
 - Norjassa on valmisteltu myyjäkeskeiseen vähittäismarkkinamalliin siirtymistä.
- Suomen vähittäismarkkinamalli on pääosin myyjäkeskeinen. Merkittävimmät eroavuudet liittyvät laskutusmalliin sekä myyjän toimimiseen loppuasiakkaan ensisijaisena kontaktointipisteenä.

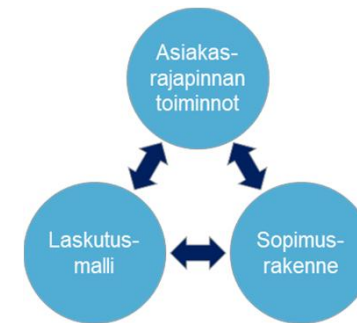
Tämän selvityksen tavoitteena on

- tunnistaa Suomen vähittäismarkkinamallin keskeiset eroavuudet myyjäkeskeiseen toimintamalliin
- kuvata ylätasolla keskeisimmät muutokset ja ratkaistavat asiat, jotka seuraisivat myyjäkeskeiseen toimintamalliin siirtymisestä

SELVITYKSEN RAJAUKSET

Selvityksen tarkoituksena ei ole vertailla vähittäismarkkinamallien hyvyttä tai esittää nykyiseen vähittäismarkkinamalliin liittyviä kehittämisehdotuksia.

- Tarkasteltavana ovat seuraavat myyjäkeskeiset vähittäismarkkinamallit
 - Tanskan vähittäismarkkinamalli eli ns. tukkumarkkinamalli (Engrosmodel)
 - Ei:n Ruotsin hallitukselle esittämä myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli (Ny model för Elmarknaden, EI R2017:06, juni 2017)
 - NordREGin ehdottama malli harmonisoiduksi pohjoismaiseksi vähittäismarkkinamalliksi
- Selvityksessä ei arvioida vähittäismarkkinamallien hyvyttä eikä esitetä suosituksia vähittäismarkkinamallin muutoksista taikka muutosten toteutustavasta.
 - Tarkoituksena on tunnistaa muutokset ja ratkaistavat asiat, mikäli Suomessa siirryttäisiin myyjäkeskeiseen vähittäismarkkinamalliin
- Selvityksessä tarkastellaan ainoastaan niitä vähittäismarkkinaprosesseja ja toimintoja sekä rooleja, jotka ovat tunnusomaisia myyjäkeskeiselle vähittäismarkkinamallille.
 - Keskeisimpiä ovat vastuut asiakasrajapinnan toiminnoissa, laskutusmalli sekä asiakkaan, sähkönmyyjän ja verkonhaltijan välinen sopimusrakenne.
- Asiakkaalla tarkoitetaan kuluttaja- ja yritysasiakasta (loppukäyttäjä).

Raportissa käytetyt symbolit*

- Sähkönmyyjä
- Verkonhaltija

*) Harmaa väri indikoi, että asiasta ei ole esitetty suositusta.

VÄHITTÄISMARKKINAMALLIEN TARKASTELU

SOPIMUSRAKENNE

Sopimusrakenne on sidoksissa muun muassa laskutusmalliin ja asiakasrajapinnan toimintojen toteutukseen.

ROOLIT				
• Liittymissopimus				
• Sähköverkkosopimus			N/A	
• Sähkönmyyntisopimus				
• Ensisijainen kontakti sopimusten solmimisessa				

LISÄHUOMIOT

- Tanskassa asiakkaalla ei ole sopimussuhdetta verkonhaltijaan vaan sähköverkkosopimus on sähkönmyyjän ja verkonhaltijan välinen.
- Ei esittää Ruotsiin sopimusrakennetta, jossa sähkönmyyntisopimus sisältää sähkötoimituksen ja -siirron sekä asiakaslaskutuksen. Asiakkaan ja verkonhaltijan sähköverkkosopimus kattaa vain sähköverkon käyttöön liittyvät tekniset asiat ja keskeytyskorvaukset. Sopimus tehdään sähkönmyyntisopimuksen yhteydessä. Verkonhaltijan ja sähkönmyyjän sopimus kattaa alihankintamalliin liittyvät kaupalliset asiat (mm. laskutus).
- NordREG ei ole esittänyt suositusta sopimusrakenteesta. Päätös tulee tehdä kansallisesti huomioiden pohjoismaisten vähittäismarkkinoiden harmonisointipyrkimykset.
- Suomessa toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla asiakkaalla tulee olla mahdollisuus tehdä sopimus, joka sisältää sekä sähkötoimituksen että sähkönjakelun.

N/A = Verkonhaltijalla ei ole sopimussuhdetta asiakkaan kanssa, vaan sopimus on sähkönmyyjän ja verkonhaltijan välinen

SOPIMUKSIIN LIITTYVÄT RATKAISTAVAT ASIAT

Myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli

Sähkönmyyjän ja verkonhaltijan välinen sopimusmalli

- Standardisopimusmalli sähkönmyyjän ja verkonhaltijan välille alihankintamallissa
 - Sähkönmyyjän ja jakeluverkonhaltijan roolit ja vastuut
 - Osapuolten keskinäiset vastuut
 - Vastuut koskien asiakasta ja mahdollisia kolmansia osapuolia
 - Verkkopalvelumaksujen laskutussykli ja maksuajankohta sekä maksuehdot
 - Verojen kerääminen ja tilitys valtiolle
 - Vakiokorvaukset
 - Palvelutasot / verkkopalvelun virheet
 - Tiedonvaihto
 - Sopimusrikkomukset
 - ...
- Mahdolliset muutokset liittymissopimukseen, mikäli asiakkaan ja verkonhaltijan välillä ei ole sähköverkkosopimusta
 - Onko joitakin sähköverkkosopimukseen liittyviä sopimuskohtia mahdollista tuoda verkonhaltijan ja käyttöpaikan haltijan väliseen liittymissopimukseen vaikka käyttöpaikanhaltija ja asiakas eivät välttämättä ole samat
 - Sähkölaitteet ja sähköturvallisuus
 - Mittaukset

LASKUTUSMALLI

Merkittävä ero Tanskan ja Ei:n ehdottaman yhteislaskutusmallin välillä on verkkopalvelumaksujen läpinäkyvyys asiakkaille.

ROOLIT				
• Sähköenergian ja sähkönjakelun laskutus				
• Sähköveron kerääminen asiakkailta				
• Sähköveron tilitys valtiolle				
• Vastuu asiakkaan maksukyvyttömyydestä				
• Vastuu myyjän maksukyvyttömyydestä	–			
• Vakiokorvausten laskeminen ja maksaminen			–	

LISÄHUOMIOT

- Ruotsissa verkkomaksujen läpinäkyvyys varmistetaan siten, että myyjän on eriteltävä laskussa verkkopalvelujen ja sähköenergian osuudet. Tanskassa tätä vaadetta ei ole.
- Tanskassa ja Ruotsissa myyjä kerää sähköverot loppukäyttäjiltä ja tilittää nämä verkonhaltijalle verkkopalvelumaksujen tavoin. Verkonhaltija tilittää verot valtiolle.
- NordREGin pitkänaikavälin tavoitetila on pakollinen yhteislaskutus, jossa sähkönmyyjä laskuttaa myös sähkönjakeluun liittyvät maksut ja vastaa perinnästä.

1) Roolijako perustuu seuraaviin NordREGin raportteihin: Rights and obligations of DSOs and suppliers in the customer interface (2011), NordREG recommendations on implementing combined billing (2013) ja NordREG's work towards a harmonised Nordic retail market (2014).

LASKUTUSMALLIIN LIITTYVÄT RATKAISTAVAT ASIAT 1(2)

Myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli

Myyjävetoisen yhteislaskutuksen toteutustapa

- Alihankintamalli vai ”kaksi laskua yhdellä laskulla”?
- Miten laskutustiedot ja lasku muodostetaan yhteislaskutuksessa?
- Kaikkien sähkönmyyjien yhdenvertaisen kohtelun varmistaminen
- Kuinka läpinäkyvä verkkopalvelun tulee olla asiakkaan kokonaislaskulla ja miten mahdollisista verkkopalvelumaksujen muutoksista viestitään asiakkaalle?

Laskutusvälien pituus ja maksuajat

- Verkkopalvelumaksujen laskutusrytmi sähkönmyyjän suuntaan?
 - NordREGin linjaus on 1 kuukausi.
- Kuinka pitkä maksuaika verkonhaltijan lähettämässä laskussa tulee olla?

Verojen kerääminen ja tilitys valtiolle

- Kenen vastuulla on kerätä ja tilittää verot valtiolle?
- Kuinka usein sähkönmyyjä tilittää verot verkonhaltijalle ja/tai verkonhaltija tilittää verot valtiolle?

Vakiokorvaukset

- Kuka vastaa vakiokorvausten hyvityksestä asiakkaalle pakollisen yhden laskun mallissa?
- Miten vakiokorvaukset käsitellään markkinamallissa, jossa asiakkaan ja verkonhaltijan välillä ei ole sopimussuhdetta?

LASKUTUSMALLIIN LIITTYVÄT RATKAISTAVAT ASIAT 2(2)

Myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli

Luottoriskien hallinta

- Asiakkaan maksukyvyttömyys
 - Verkonhaltijan oikeus periä saataviin suoraan asiakkaalta (riippuu sopimusmallista)
 - Vakuusvaatimukset asiakkaalle
- Sähkönmyyjän maksukyvyttömyys
 - Toimintamalli ja aikarajat sähkönmyyjän sulkemiseksi pois sähkömarkkinoilta tilanteessa, jossa sähkönmyyjä ei kykene tilittämään verkkopalvelumaksuja
 - NordREG: toimintatavat ja prosessit tulee määritellä kansallisesti
 - Sähkönmyyjän asiakkaiden käsittely, mikäli tämä tulee maksukyvyttömäksi tai muusta syystä johtuen suljetaan pois sähkömarkkinoilta (ks. toimitusvelvollisuus)
 - Millä menettelyllä ja prosessilla verkonhaltija perii saatavansa myyjältä?
 - Käsitelläänkö veroja toisin kuin muita maksukomponentteja?
- Miten verkonhaltija hallitsee luottoriskejä kokonaisvastuun puitteissa?
 - Laskutus sykli ja maksuehdot (ks. sopimus rakenne)
 - Sähkönmyyjän luottokelpoisuus sekä mahdolliset sertifioinnit ja lisenssit
 - Vakuusvaatimukset sähkönmyyjille
 - Luottovakuutukset
 - Sähkönmyyjien maksukyvyttömyydestä mahdollisesti aiheutuvien luottotappioiden huomiointi sääntelymallissa ja/tai verkkopalvelun hinnoittelussa

ASIAKASRAJAPINNAN TOIMINNOT

Myyjäkeskeisessä vähittäismarkkinamallissa oletusarvona on, että sähkönmyyjä vastaa asiakasrajapinnan toiminnoista suhteessa asiakkaaseen.

ROOLIT				
• Myynti- ja verkkosopimuksia koskevat asiat				
• Laskutukseen liittyvät asiat				
• Kulutustiedot sekä niihin liittyvät kyselyt				
• Sähkönjakelun keskeytykset ja vikatilanteet				
• Sähköliittymää ja mittauksia koskevat asiat				
• Sisään- ja ulosmuuttoprosessin käynnistäminen				

LISÄHUOMIOT

- Ruotsissa asiakas on myynti- ja verkkosopimuksia koskevissa asioissa yhteydessä myyjään. Mikäli asiakas haluaa tarkempaa tietoa verkkotariffeista, hän voi olla yhteydessä verkonhaltijaan (vaikka suoraa sopimussuhdetta ei ole).
- Verkonhaltija vastaa liittymissopimukseen liittyvistä kysymyksistä.
- Tanskassa sähkönmyyjä vastaa myös keskeytyksiin ja vikatilanteisiin liittyvästä tiedotuksesta.
- Kulutustietoihin liittyviin kyselyihin vaikuttaa kulutustiedon toimitustapa (esim. datahub)

ASIAKASRAJAPINNAN TOIMINNOISSA RATKAISTAVAT ASIAT

Myyjäkeskeinen vähittäismarkkinamalli

Sopimuksia,
kulutustietoja ja
laskutusta koskevat
kyselyt

- Miten asiakasrajapinnan toiminnot järjestetään, mikäli asiakas haluaa yksityiskohtaisempaa tietoa esimerkiksi verkon tariffivaihtoehdoista, verkon laskutuksesta tai kulutusta koskevista asioista? Esim.
 - Sähkönmyyjä selvittää asiakkaan puolesta
 - Yhteydenotot sähkönmyyjän kautta, joka ohjaa eteenpäin
 - Verkonhaltijan yhteystietojen lisääminen sähkönmyyjän verkkosivuille, laskuihin ja mahdolliseen muuhun viestintämateriaaliin

Viestintä
keskeytyksistä ja
vikatilanteista

- Miten myyjä ja verkonhaltija koordinoivat asiakkaan tiedottamisen keskeytys- ja vikatilanteissa?
 - Mikäli myyjä vastaa asiakkaan tiedottamisesta (Tanskan malli)
 - Mistä verkonhaltija saa ajantasaiset yhteystiedot sähkönkäyttäjistä, mikäli verkonhaltija ei ole sopimussuhteessa asiakkaan kanssa

Sähköliittymää
koskevat asiat

- Mistä asiakas saa tiedon, minkä verkonhaltijan verkkoon hän on liittynyt?

TOIMITUSVELVOLLISUUS

Toimitusvelvollisuus on keskeinen osa myyjäkeskeistä vähittäismarkkinamallia tilanteessa, jossa nykyinen myyjä on kykenemätön suoriutumaan velvoitteistaan

ROOLIT				
• Asiakas ei ole tehnyt aktiivista valintaa (default)	-	-	-*	
• Myyjät eivät ole halukkaita toimittamaan (SoLR)				
• Nykyinen myyjä on kykenemätön toimittamaan				

LISÄHUOMIOT

- Myyjäkeskeisissä markkinamalleissa asiakas tekee käytännössä aina aktiivisen valinnan, sillä hänen on oltava yhteydessä johonkin myyjään saadakseen sähkösovituksen.
- Tanskassa toimitusvelvollisuus koskee kaikkia sähkömyyjiä heidän toiminta-alueellaan.
- Ei on esittänyt, että jokaiselle verkkoalueelle nimetään toimitusvelvollinen myyjä. Vaihtoehtoisia toimitusvelvollisen myyjän määrätymisperusteita on esitetty kolme: 1) tarjouskilpailu, 2) suurin myyjä ja 3) verkonhaltijalle häviösähkön toimittava myyjä. Nykyisen myyjän tullessa kykenemättömäksi toimittamaan sähköä, asiakas siirretäisiin toimitusvelvolliselle myyjälle.
- Tanskassa myyjän toimitusvaikeuksissa Energinet.dk siirtää myyjän asiakkaat tällaista tilannetta varten erikseen nimeämilleen myyjille. Nimetyillä myyjillä on olemassa tilannetta varten ns. "toimitusvelvollinen tuote", jonka hinnoittelua valvoo DERA (regulaattori).
- NordREGin mukaan toimitusvelvollisuuden toteutustavalla ei saa olla negatiivisia vaikutuksia vähittäismarkkinoiden toimivuuteen passivoimalla asiakkaita tai antamalla kilpailuetua yksittäiselle sähkömyyjälle. Suositusta toteutustavasta ei ole nähty tarpeelliseksi.

 Erikseen nimetty sähkömyyjä Kaikki myyjät

*Sisäänmuutossa käyttöpaikan edellinen myyjä lähestyy asiakasta, mikäli tämä ei ole tehnyt sähkömyyntisopimusta

YHTEENVETO

YHTEENVETO

- Tanskassa jo käytössä oleva ja Ruotsin Ei:n ehdottama vähittäismarkkimalli ovat samankaltaisia
 - Merkittävimmät erot liittyvät sopimusrakenteeseen, verkkotariffien läpinäkyvyyteen sekä vikatilanteista ja keskeytyksistä tiedottamiseen
- Suomen vähittäismarkkinamalli eroaa myyjäkeskeisestä toimintamallista laskutuksen ja sopimusrakenteen sekä näihin liittyvien asiakasrajapinnan toimintojen osalta. Myyjäkeskeisten vähittäismarkkinamalliin siirtyminen tarkoittaisi, että
 - asiakkaan sähkönmyyjä laskuttaisi jatkossa asiakkaalta yhdellä laskulla sekä sähköenergian että sähkönsiirtoon liittyvät maksut ja verot
 - asiakkaalla olisi sähkötoimitukseen liittyvä sopimussuhde vain sähkönmyyjään
 - sähkönmyyjä olisi jatkossa asiakkaan ensisijainen kontaktointipiste myös sopimuksiin, tariffeihin ja laskutukseen liittyvissä asioissa
- Merkittävimmät ratkaistavat asiat myyjäkeskeiseen vähittäismarkkinamalliin siirtymisessä ovat
 - yhteislaskutuksen toteutustapa sekä verkonhaltijan saatavien ja luottoriskien hallinta
 - verkonhaltijan ja sähkönmyyjän keskinäinen sopimussuhde (vakiosopimus)
 - verkonhaltijan vastuulle jäävien asiakasrajapinnan toimintojen määrittely sekä toimintamalli, jolla asiakas on yhteydessä verkonhaltijaan sähköverkkoon liittyvissä teknisissä kysymyksissä
- Toimitusvelvollisuuden määrittely liittyy vain välillisesti myyjäkeskeiseen vähittäismarkkinamalliin
 - Toteutustavalla ei saa olla negatiivisia vaikutuksia vähittäismarkkinoiden toimivuuteen passivoimalla asiakkaita tai antamalla kilpailuetua yksittäiselle sähkönmyyjälle

 PÖYRY
The connected company

Consulting. Engineering. Projects. Operations.

www.poyry.com

